Rechtvaardigmaking.

Ook in het geschil dat rees over de vraag, of de rechtvaardigmaking in de godgeleerdheid alleen voorkomt, gelijk ze door het geloof personeel voleind wordt, of ook gelijk ze eeuwig voor God bestaat, wenschen we aan de broeders, die zich in enkele uitspraken onzerzijds dusver niet vinden konden een nadere overweging aan te bieden.

Hoe stellen zij zich *de kennisse voor, waarmede God de dingen kent?*

Onze menschelijke kennis komt hoofdzakelijk door gewaarwording, door waarneming en door denken tot stand.

Doch is zoo ook de kennisse waarmee God kent?

Neen, hebben alle goede theologen steeds gezegd, zoo is de kennisse waarmede God kent niet.

In de kennisse Gods komt niets door waarneming of gewaarwording of nadenken van het waargenomene. Er is in de kennisse Gods niets dat op een verminderen of vermeerderen van die kennisse gelijkt. Zijn kennisse neemt af noch toe. De kennisse Gods is en blijft eeuwig dezelfde. Ze is eeuwig en volkomen en niets kan in haar feilen of ontbreken.

Dit komt daar vandaan, dat God de Heere alle dingen kent *uit zichzelven*. In Hem zelven is als »inblijvend werk" (opus immanens) zijn raad, zijn welbehagen, zijn voorverordineering, zijn verkiezing en zijn verwerping.

In den raad des welbehagens ligt alles wat er ooit gebeurd is, gebeurt of gebeuren zal, niet slechts met groote trekken, maar tot in de allerkleinste bijzonderheden beschreven. »Geen ding geschiedt er ooit gewisser dan het hoog bevel uit 's Heeren mond." »Gode zijn alle zijn werken van eeuwigheid bekend."

Geheel de historie van de wereld, van de menschheid, van eenig volk, van eenig geslacht, van eenig gezin, van eenig persoon, is dus feitelijk niets anders dan de verwerkelijking van hetgeen als program, als we zoo zeggen mogen, vaststaat in het besluit der voorverordineering Gods.

In dat besluit der voorverordineering is niet alleen het *einddoel* van de wereld, van elk volk, van elk gezin, en van elk persoon vastgesteld, maar zijn evenzoo vastgesteld de *middelen*, wegen en tusschenkomende oorzaken, die tot dat einddoel leiden zullen.

Nooit de zonde als zonde, maar wel de werking en uitwerking, gelijk onze Gereformeerden het noemen, van wat voor den schuldigen mensch zonde is.

Als Simei David vloekt, is dit Simei tot zonde, maar dat David dit leed ondergaan zou, stond in Gods voorverordineering vast.

Hiermede zullen, dunkt ons, de broeders op wie we het oog hadden, het eens zijn. Ze zullen ten deze niet afwijken van de leer der Schrift, gelijk onze Gereformeerde vaderen die steeds beleden hebben.

Maar is dit nu alzoo, volgt hier dan niet uit, dat de verkorene in de kennisse Gods voorkomt, als een creatuur, dat, in zonde ontvangen en geboren, bestemd is om wedergeboren, tot geloof gebracht, als gerechtvaardigd aan zich zelf ontdekt, en in het laatste oordeel als rechtvaardige vrijgesproken te worden?

Is het niet alzoo, dat hij dus en niet anders in de eeuwige, onveranderlijke, altoos zich zelve gelijk blijvende kennisse staat?

Is het niet alzoo, dat hij in die zich zelve gelijk blijvende kennisse voorkomt als door God zelven daartoe verordineerd en voorzien met al de middelen die er hem gewisselijk toe leiden zullen?

En stemt ge dit toe, hoe ware dan te stellen, dat God tot aan zijn bekeering toe in zijn toorn tegen hem volharden zou, en eerst van het oogenblik zijner bekeering af, hem zou leeren kennen als een in zijn voorverordineering gerechtvaardigde?

Onthouding.

XX.

Moet, op grond van ons vorig vertoog, ook bij de bestrijding van het alcoholisch misbruik, eerst gevraagd wat *de bestaande organisatie van het gewone leven* hiertegen vermag, en mag eerst daarna sprake zijn van buitengewone vereenigingen *ad hoc*, dan onderschatte men toch ook hier niet de *gewone* middelen, die ons ten dienste staan, om ijlings te jagen naar het *extraordinaire*.

Niet alleen toch *de Overheid* en *de Kerk*, maar ook het *Huisgezin*, de *School* en het *Bedrijf* komen hier zoo uitnemend te stade.

Beginnen we van achteren af, dan springt het in het oog, dat beroep en bedrijf in zijn wijdsten omvang genomen, bijna geheel den breeden kring bestrijkt van het jeneverdrinkend deel der bevolking. En neemt men onder deze categorie ook de bureelen en kantoren op, dan is het grooter deel van onze cognac-slurpende heeren-bevolking er tevens onder begrepen.

Wel terdege dient derhalve de vraag te worden gesteld, in hoeverre zij die in zulk een bedrijf of beroep, op zulk een kantoor of bureel, het zeggenschap hebben, het alcoholisch misbruik kunnen bestrijden.

En wie zal dan betwisten, dat de invloed die op dit terrein ten goede kan uitgaan, inderdaad bijna onbegrensd is?

In *Boaz* is ons land zoo gelukkig een *Patroonsvereeniging* te bezitten, die zich hoofdzakelijk ten doel heeft gesteld, de verplichtingen na te gaan, die de patroons, onder verband van hun consciëntie, gehouden zija jegens hun loontrekkenden na te komen.

Of *Boaz* nu deze haar werkzaamheid ook reeds over den boeg liet gaan, die in deze artikelen aan het woord is, durven we niet beslissen. Men zou daartoe al haar verslagen en alle nummers van haar orgaan moeten doorlezen. Maar zooveel durven we, op onze herinnering afgaande, toch wel verklaren, dat haar studie en haar werkzaamheid in zake het misbruik van alcohol stellig nog niet ten einde liep.

Toch is het onmiskenbaar, dat de patroon ten opzichte van zijn onderhoorigen ook in dit opzicht verplichtingen heeft.

Want wel heeft de Liberalist met zijn valsche theorieën van een alleen door contract ineengezette maatschappij deze zedelijk-sociale verplichtingen niet alleen geloochend, maar ze zelfs als inbreuk op de persoonlijke vrijheid gebrandmerkt; doch haar heerschappij, de heerschappij der egoïstische school van Manchester heeft thans uit, en meer sociale, en daardoor meer zedelijke gevoelens kwamen allengs boven.

Het besef ontwaakte weer, dat de patroon, hoezeer ook het belang van zijn bedrijf niet uit het oog verliezende, toch niet vergeten mag, dat hij in den werkman of klerk niet door een automatisch instrument, maar door *een mensch* gediend wordt, en de Christen patroon voegt er bij: door een schepsel naar den beelde Gods geschapen, en zoo ook zijn werkman of klerk den Heere mag belijden, door een broeder.

Reeds hieruit volgt dat hij in zijn werkman of in zijn klerk »zijn naaste" heeft te zien; ook dien »naaste" heeft lief te hebben als zich zelven; en alzoo ook jegens zijn onderhoorige gehouden is tot al die verplichtingen, die we jegens al onze naasten te vervullen hebben.

Maar dit wordt nog verscherpt door de overweging, dat zijn werkman of klerk, immers onder Gods bestel en leiding, tot hem in een bijzondere verhouding is getreden, en dat dus uit deze bijzondere verhouding ook bijzondere verplichtingen voortvloeien.

En eindelijk mag in het algemeen geconstateerd, dat een patroon die zijn personeel ook door zedelijk toezicht, zedelijk vermaan, en zedelijke behandeling in waarde houdt, er in zijn bedrijf en op zijn kantoor op verbetert. Elk patroon toch stemt toe, dat, zoo kunde gelijk staat, een zedelijk hoog staand personeel hem beter dient, dan een personeel dat zedelijk inzonk.

Wat nu op die wijs reeds vaststaat, indien men elk patroon met zijn personeel afzonderlijk neemt, treedt nog duidelijker aan het licht, indien men de quaestie in het gemeen overtiet.

De bloei van welk vak ook, en niet minder de bloei van de nationale nijverheid, scheepvaart, handel enz. in het gemeen, wordt belemmerd en tegengehouden, zoo het personeel dat op het kantoor of in het bedrijf of op het schip dienst doet, bij eenige natie laag staat in zedelijk opzicht, en daarentegen niet weinig bevorderd, indien bij eenige natie de stand der werklieden, der matrozen en der klerken godvruchtig en eerbaar leeft.

Dit is zoo waar, dat zij die den godsdienst tegenwerkten, daardoor geen geringe schade ook aan onze nationale welvaart hebben toegebracht, en dat omgekeerd zij die de godsvrucht poogden aan te moedigen, ook in stoffelijken zin het vaderland hebben gezegend.

Komt dan *Boaz* er ook vroeg of laat toe, om dit ethische deel van haar taak op afdoende wijze onder de oogen te zien, dan zal het tot geen andere conclusie kunnen komen, dan dat de verplichtingen, die ook in zedelijk opzicht op de patroons rusten, metterdaad *vele* zijn, en ook dat ze niet het minst ook het misbruik van den alcohol raken.

Geen patroon is uit den aard der zaak verplicht, om personeel dat zich aan misbruik van sterken drank schuldig maakt, in dienst te houden. Doch ook al nam men aan, dat het, bij het sterk heerschen van de drankzonde, niet gaan zou, plotseling al wie drinkt van zijn bedrijf of kantoor te verwijderen, dan heeft de patroon het toch altoos in zijn macht, om het personeel dat zich van deze zonde onthoudt, voor te trekken, en het deel van zijn personeel dat nog in deze zonde ligt, achter te stellen. En reeds deze voorkeur zou zedelijk werken.

Ook kan de patroon op tijd werken. Hij kan waarschuwen. Hij kan een tijd van uitstel geven. Hij kan te verstaan geven, dat er een einde aan dat onmatig drinken *moet* komen, en dat anders scheiden voor de deur staat.

Dat scheiden kan een aanvang nemen bij elk delinquent, die door de gevolgen van den drank blijkt niet op tijd te komen, of weg te blijven, of tot zijn werk onbekwaam te zijn. Vooral op de Maandagen kan hij een scherper oog houden. En op die wijs allengs zijn personeel uitzuiveren.

Om hiertoe kracht, zedelijke kracht te bezitten, zal hij natuurlijk hebben toe te zien, dat hij niet zelf aan misbruik schuldig staat, en kwam dit wel voor, allereerst zijn eigen leven hebben te beteren.

En is op die wijs de drankzonde bij patroon en personeel tegengegaan, tot staan gekomen, en ten leste uitgebannen, dan werkt dit ten goede niet alleen op het oude, maar ook op het jonge personeel, en zal de patroon een zegen gespreid hebben, niet alleen op zijn kantoor of werkplaats, maar ook in de gezinnen van zijn werkvolk, en over het opkomend geslacht.

Juist daarom kan er niet genoeg op het vormen van patroonsvereenigingen worden aangedrongen, en is het zoo te wenschen, dat *Boaz* ten deze stuur en leiding moge geven. Slechts bepale men zich niet tot *Boaz*. Ook de predikatie des Woords heeft voortdurend den eisch van Gods Woord ten deze aan een iegelijk, die anderen in dienst heeft, voor te houden, en ook langs dien weg de zonde van den drank te bestrijden.

Velerlei komt dan hier nog bij.

Weet men dat uitbetaling van loon in herbergen uiterst schadelijk werkt, dan zal men gaan inzien, dat zulk een uitbetaling zonde voor God is, en ze dus mijden.

Valt het feit niet te loochenen, dat de dag der uitbetaling, als de man geld op zak krijgt, de zwaarste verzoeking met zich brengt, dan zal men juist op dien dag aan zijn werklieden een tegenwicht kunnen bieden.

Is het bekend, hoe slechte woning het huis uit en naar de herberg drijft, dan zal men op het verschaffen van goede woning voor zijn personeel bedacht kunnen zijn.

Moet gerekend worden met den trek naar gezelligheid, dan opene althans wie een groot personeel in dienst heeft, de gelegenheid om zulk gezellig samenzijn, met de vrouwen en ook de kinderen, buiten de kroeg te vinden.

Kennis omtrent de vreeselijke gevolgen van de drankzonde kan door het uitdeelen van traktaatjes verbreid worden.

Wie weinig personeel in dienst heeft, kan zijn werkvolk ook thuis bezoeken, vooral bij leed en ongeval, en zoodoende invloed ook op het huiselijk leven zoeken te verkrijgen. Bij groote belangen kan men een bezoeker aanstellen, die niet meesterachtig maar vriendelijk en deelnemend, den patroon vervangt.

Het duldt dan ook geen twijfel, of juist bij het bedrijf schuilt in den patroon de groote factor, om zegenend te werken en het misbruik van den alcohol tegen te gaan.

Wat nu hier alleen noodig is, is *zedelijke ernst* bij onze patroons.

Dat die zoo veeltijds ontbreekt, is de kanker die ons nationale leven ondermijnt.

Tal van patroons kan het niet schelen, wat er van hun werkvolk en van de gezinnen van hun werkvolk terecht komt, en niet weinigen zijn er, die zelven te onzedelijk leven, en zelven te veel aan Bachus offeren, dan dat ze zedelijken invloed zouden *kunnen* uitoefenen.

Doch juist dit maakt het voor onze Christen-patroons tot te ernstiger plicht, om hier voor te gaan, om ook in dit opzicht de eer van ons nationale leven op te houden, en om, naarmate anderen meer te kort schieten, in betoon van ijver te overvloediger te zijn.

Vooral van Gereformeerde patroons vragen we dit met aandrang.

Niet-Gereformeerde Christenen kunnen nog meenen, dat wat zij behoorden te doen, wel door een Onthoudingsvereeniging zal worden verricht.

Maar Gereformeerde patroons behooren te verstaan, dat zulk een Onthoudingsvereeniging tegen hen getuigen zal in den dag des oordeels, indien zij datgene doen moest, waartoe de patroon zelf van Gods wege geroepen was.

Recensie.

Met onze aankondigingen zijn we ten achter.

Dat heeft de Synode op haar geweten. Zij roofde eerst onzen tijd, en legde toen beslag op onze plaatsruimte.

Het is nu te laat, om nog een woord ten goede te zeggen, over de tintelende gelegenheidsrede van Ds. Gispen, door eenvoudige, kinderlijke waarheid zoo pakkend; te laat om terug te komen op het sierlijk-historische stuk, waarmeê Ds. Littooy de Generale Synode opende, zoo rijk aan aangrijpende bijzonderheden; te laat om Donners nieuwe uitgave van Vermeer ter sprake te brengen, als geestesvrucht van een jurist, betrekkelijk een zoo zuiver theologisch geschrift; te laat eindelijk om nog terug te komen op de helder gestelde en wel doordachte rede van Ds. Van der Velden over Psalm 67 : 2 en 3. Ook het *Handboekje* van Dr. H. H. Kuyper moet onbesproken blijven, niet omdat het voor bespreking te laat is, maar omdat het, hoe snedig en nuttig ook, in zijn kleinheid wegschuilt, en familierelatie soms bespreking in een blad als het onze min wenschelijk kan maken.

Maar wel willen we een enkel woord zeggen over: *Palestina, het land der Aartsvaderen*, van SAYCE, bij Breyer, te Utrecht, onder toezicht van Prof. Van Leeuwen uitgegeven.

Dit boekje is uitnemend, in zoover het aan het gewone publiek een inzicht in de rijke vondst, die de onderzoekingen in Egypte en Babylon opleverden, en voor sceptische geesten zeker tegenwicht biedt, tegen den verderflijken invloed der Moderne en Ethische Bijbelcritiek.

Ook leest het aangenaam, en biedt u het eigenaardig genot, om u in allerlei bijzonderheden uit den tijd der aartsvaderen te verplaatsen, die wel niet pikant, maar toch interessant zijn.

Slechts één bedenking hebben we tegen de strekking van dit geschrift.

Het wil ons namelijk in den waan brengen, alsof de zekerheid der Bijbelsche historie voor ons vaster zou zijn geworden, nu uit de Egyptische en Babylonische archieven blijkt, dat allerlei, dat de Heilige Schrift ons uit den tijd der aartsvaderen verhaalt, ook voorkomt in hun berichten, en zelfs nader toegelicht wordt door hetgeen in Egypte en Babylonië is gevonden.

En dit nu betwisten we.

Het wordt er ter wereld *niets zekerder* door.

Uw geloof aan de Heilige Schrift *kan* niet op uitwendige getuigenissen rusten. En al kwam er een engel uit den hemel, die ons zei: Al wat in den Bijbel staat is waar, ook het getuigenis van dien engel zou de zekerheid aangaande de Schrift niet *vaster* kunnen maken.

De zekerheid aangaande de Schrift rust op een *inwendig*, een *geestelijk* getuigenis, dat voor het kind van God versterkt en bevestigd wordt door zijn eigen zielservaring.

Een uitwendig getuigenis *kan* dus nooit in aanmerking komen. Het karakter, de aard zelf van het geestelijk leven verzet er zich tegen.

Voor onze vaderen, die niets van deze Babylonische en Egyptische vondsten afwisten, stond de waarheid der Schrift precies even vast, als ze nu voor Gods kinderen vaststaat.

Niets meer, niets minder.

En al vond men morgen den dag, wat op zichzelf niet onmogelijk ware, brieven van Mozes, van Jozua, of zelfs van Abraham terug, we zouden er niets vaster dan nu om staan in ons geloof, dat God die en die beloften aan Abraham en zijn zaad gegeven heeft, zelfs niet ook al deelde Abraham zelf in een brief die beloften woordelijk mede.

Nooit, op niet één punt van den weg, zal een stuk buiten de Schrift de Schrift steunen kunnen.

Immers al zulk beweren sluit de valsche stelling in, alsof er buiten de Schrift iets in schrift bestond, dat beter dan die Schrift te vertrouwen ware.

Uit de Pers.

In het *Geref. Volksblad* onder redactie van Ds. De Haas las men over de Synode te Middelburg dit, even gunstig oordeel:

Met welk een gevoel van verruiming en blijde tevredenheid, door ons Gereformeerde volk de uitkomst van de Generale Synode te Middelburg begroet wordt, kan o. m. blijken uit de volgende correspondentie van een vriend aan zijn vriend.

Deze broeder dan schreef:

Het Gereformeerde volk en zij, die in het Woord dienen, hebben vier weken van 's Heeren wege vol blijde en gezegende verrassingen gehad.

Zal de dank, die deswegen den Ontfermer wordt gebracht beantwoorden aan de mate waarmeê Hij het heeft gezegend, nu de vijanden werden beschaamd en zij, die op verwarring en verdeeldheid en twistingen zonder eind hoopten, zijn beschaamd?

Ik bid en hoop het, maar ik vrees ook voor geweldige tekortkomingen.

Wat bemoedigende toon en verwachtingen van zijn genade, van wat de Heere werken kan en zal heerschte reeds in het Woord waarmede de gevierde spreker de bedestond heeft ingeleid. Wat zou ik het gaarne hebben gehoord!"

En iets verder:

De vrede is niet verkoud, maar versterkt en daarvoor was alleen noodig, dat de allesoverklimmende genade Gods en de allen beschamende tegenwoordigheid des Heeren Jesu Christi te Middelburg in het midden der broederen zich zou openbaren en de geest des Vaders en des Zoons sterker blijken zou, dan de geesten die God Drieëenig in dit of in dat of in alles willen tegenstaan.

Middelburg en 's-Hage, welk een contrast.

Mij dunkt, de duivel moest zich schamen voor het schijnvertoon en ellendig staatscreatuurlijke kerkje-spel, dat fijn de residentiestad formeel gevoerd is. 't Bedrog was *al te doorzichtig*.

't Verbond tusschen Christus' prediking en volle vrijheid om het anti-christelijk rijk te dienen, op dezelfde kansels, werd *al te zoet* tot stand gebracht.

Men had minstens Bronsveld en Van Dis moeten toeroepen: gaat naar Middelburg, gij verraders van uw Heer! En hadden zij dan bekend, dat zij den lieven vrede zouden verstoord hebben en met een of anderen tekst beweren, dat zij dit uit eigenbelang hadden gedaan, maar toch, vóór alles, »de vaderlandsche kerk" zouden blijven liefhebben, dan, maar ook niet eer, zouden zij weer in gunst aangenomen kunnen zijn. Want nu is ook de onmacht van den duivel gebleken en gebleken tevens, dat zijn »zwarte majesteit" alleen door laffe vleiers gehuldigd, zijn kerkjevertoon in stand gehouden ziet.

Als er een man opstond met wat heilig vuur bezield, zou hij die kerk op de grondvesten doen sidderen.

De briefschrijver eindigt zijn epistel met de betuiging zijner blijdschap over de resoluties in zake het bezwaarschrift van Bedum en wenscht zeer de meerdere eensgezindheid onder de broederen van hetzelfde Huis.

Ook dit woord *in* de Pers uit den kring *buiten* de Pers heeft voor ons beteekenis.

In de *Roeper* schrijft Prof. Lindeboom, na breede inleiding, dit:

Uwe vraag, wat ik bedoelde met het gezegde op de Synode, dat het pendebat niet op de tot nu toe gevolgde wijze moet worden voortgezet; hoe het is te verstaan, dat ik ten slotte voor het voorstel der Curatoren in zake de regeling der Theol. School wilde adviseeren; welke beteekenis m. i. het besluit i. z. Bedums bezwaarschrift heeft; op die vragen zal ik u allereerst een antwoord zenden. Nu moet ik u reeds opmerken, dat de officieele Acta nog niet zijn verschenen, en dat een en andere mededeelingen in sommige bladen deels niet juist, deels niet volledig zijn. Er is zeer veel geredeneerd, en vele conclusies zijn door tal van overwegingen ingeleid, doch de Synode heeft uitgesproken, dat zij *alleen de* aangenomen *conclusiën* als haar werk wil hebben beschouwd. Dit neemt niet weg, dat vele besprekingen en overwegingen ook hare beteekenis hebben, op zichzelve en in verband met de besluiten.

Het vele goede, dat ik in den arbeid dezer Synode gaarne waardeer, kan mij niet doen medestingen in den hoogen jubelzang. De beslissing over het Opleidingsrapport, waaraan ik met andere broederen langen tijd veel arbeids heb gehad en dat m. i. den besten weg wees, heeft, hoewel zij na al wat in de pers en in de vergaderingen voorafging, te verwachten was, mij leed gedaan. De behandeling van Bedums bezwaarschrift, en de beslissing, is volstrekt niet naar mijn wensch, had m. i. een andere behooren te zijn. En zoo zijn er meer zaken. 't Is nu echter niet meer de vraag, hoe wij 't zouden wenschen, maar wat wij, nu deze beslissingen alzoo zijn gevallen, te denken, te zeggen en te doen hebben. Laten we bij die vraag niet alleen of meest op de menschen zien, maar bovenal op den Heere, Wiens de Gemeenten zijn en onder Wiens bestuur ook deze dingen zijn geschied, en die ons en alle broeders en zusters roept om, drocvig of blijde, te doen wat onze hand vindt om te doen tot opbouw van Sion, tot bevordering van den waren vrede van Jeruzalem.

Op eene vraag wil ik nu reeds antwoorden. Op deze: of de besluiten der Synode geen reden geven om de Geref. Kerken te verlaten? Daarop is mijn antwoord: volstrekt niet. Wie zulke vragen in zijn hart voelt opkomen, dien roep ik toe, wat ik boven schreef van hen die opgewonden zijn van vreugde en moed over de vervulling hunner wenschen: zijt voorzichtig! Een kerkgemeenschap verlaten is alleen dan geoorloofd, wanneer men daarin niet meer naar het Woord Gods kan leven en arbeiden. Wat bepaaldelijk het bezwaar betreft over de veelbesproken leeringen, hoe men ook de beslissing i. z. Bedum opvatte, de Synode heeft die leeringen niet bevolen te leeren, ze niet geijkt, en — door andere besluiten ten duidelijkste getoond, voor de zuiverheid en de handhaving der Geref. leer met kracht te willen waken in eigen boezem, en ook nauwlettend te willen toezien op de zusterkerken. Gij moet het een in verband beschouwen met het ander, en uw oordeel allerminst laten bepalen door partijdige voorstellingen en beoordeelingen. 'k Hoop u een en ander in bijzonderheden aan te toonen.

Dit is een gansch andere toon, dan vóór de Synode werd aangeslagen. Zinge de *Roeper* tot aan de eerstvolgende Synode in dezen en geen anderen toon.

Dan zal het althans met *de wanklanken* in het kerkelijk akkoord een einde hebben!

Ds. Littooy in de *Zuider Kerkbode* laat zich aldus uit:

De van voren zoo druk besproken Synode van Middelburg is voorbij en behoort thans tot de geschiedenis. Zóó gaat het ook met *ons*. Het is komen en gaan. Doch zeker is het en gelukkig tevens, dat de Heere onze God regeert, ja, dat Hij Zijn welbehagen, Zijn raad en wil ten uitvoer legt. Alleenlijk instrumenten te willen zijn des Heeren Heeren is een onschatbaar voorrecht. In dat geval toch onderwerpen wij onze inzichten en oordeelen wil aan Zijn welbehagen en aan Zijn voorzienig bestuur, waardoor Hij aan Zijn welbehagen uitvoering geeft. En bij verschil van inzichten is er dan eene hoogere eenheid, en diensvolgens een samengaan en volgen van den Heere, onzen God. Onze kijk op de dingen voor de absoluut ware, en alzoo voor de alleen verkieselijke te houden is gewis verkeerd. Niet bij ons inzicht, maar bij hetgeen de Heere ons in Zijn Woord zegt, moeten wij onwrikbaar pal staan. Allen nu die de Synode bijwoonden weten, zij *kunnen* ten minste weten, dat door hen, wier inzichten niet hebben gezegevierd, zelfs in geene enkele rede is aangetoond, dat hetgeen besloten werd inging tegen het Woord onzes Gods en tegen de leer der Gereformeerde Kerken. Dat is niet geschied, toen naar aanleiding van de dogmatische geschillen het vertrouwen in de professoren te Amsterdam en te Kampen uitgesproken werd; dat is niet geschied, toen in betrekking tot de Zending eene gansch andere methode gegevierde; dat is niet geschied, toen het literarisch en het theologisch onderwijs te Kampen gegeven, gescheiden, beter geregeld, uitgebreid en tot veel hooger peil gebracht werd; het is niet geschied in betrekking tot eenig besluit door de Synode genomen. Naar mijn vaste overtuiging kon het ook niet geschieden. Daarom was er zelfs geen sprake van en werd er blijkbaar niet aan gedacht.

Hoewel de Synode niet altijd besloot overeenkomstig leders inzicht, wandelde zij in de sporen van het Woord en de Belijdenis. En daaruit volgt, dat zij ganschelijk geene reden heeft gegeven om, met het oog op de Heilige Schrift, de Belijdenis en de Kerkenorde der Gereformeerde Kerken het Kerkverband te verbreken, zoals, naar *De Nederlander* ons mededeelde, Kerk *B* te Dordrecht heeft gedaan. Deze Kerk deed dat, naar luid van dit blad, tengevolge van de besluiten der Synode. Dit nu is voor ons onverklaarbaar. Immers, volgens de belijdenis der Gereformeerde Kerken is zich zonder genoegzame reden af te scheiden eene groote zonde.

Het moet ons verbazen en bedroeven dat dit, in strijd met de belijdenis onzer Kerken, tegenwoordig zoo ongemotiveerd, zoo lichtvaardig en zoo gemakkelijk geschiedt. Ontegenzeggelijk is dat een bewijs van de individualistische eigenzinnigheid en eigenwilligheid, die, helaas, onze eeuw kenmerkt. Het kan niet anders of de schijnbare ernst verloopt zich daarin. Het is de geest der eeuw, die zelfs de vromen parten speelt. De geest van God toch brengt ons niet tot handelingen, die in strijd zijn met de belijdenisschriften onzer Kerken, voor zoover deze op Gods Woord gegrond zijn. En dat zij, ja, dat de artikelen, die op dat scheiden betrekking hebben, in overeenstemming zijn met het Woord des Heeren, gelooven immers ook de broederen die heengingen.

Deze laatste opmerking is onbetwistbaar juist. Indien waar is wat men uit Dordrecht meldt, zoo zou blijken, hoe bij den kerkeraad van de aldus uitgetreden kerk zelfs de eenvoudigste noties van het kerkrecht naar den Woorde Gods in het vergeetboek en in onbruik waren geraakt.

En Ds. Sikkel eindelijk schrijft in het *Holl. Kerkblad*:

Er is slechts één roep onder hen, die met de Synode te Middelburg mochten meeleven, over den zegen, die daar gesmaakt werd en de kracht, die daar ervaren werd in de *gemeenschap* en in de *eenheid*, in welke de broeders daar mochten verkeeren.

En dat bij zoo ernstige, kloeke, mannelijke behandeling van gewichtige, van diep ingrijpende en ver strekkende zaken en belangen, over welke het oordeel niet slechts uiteenliep maar meermalen een tegenstelling vormde als noord en zuid.

Bij zoo eerlijke onverbloemde en doortastende beraadslagingen kwam de Synode dan ook tot besluiten, die de teekenen van waarheid, gezondheid en kracht op het aangezicht dragen.

En de indruk, die hiervan onze kerken en ons vaderland ingaat, ja die over de zee naar Indië, naar Engeland, Amerika en Afrika gedragen wordt, is een indruk van het leven der kerk van Christus, die zich hare positie, en de genade van haren God en Koning bewust is, en die bij het licht van Gods Woord met vasten tred haar pad kiest.

Die indruk dringt ook buiten de Kerken door, en roert de doodsbeenderen.

En hij keert weer tot ons, die onze Gereformeerde kerken als de begenadigde des Heeren liefhebben, en wij zeggen: »dit is van den Heere geschied, en het is wonderlijk in onze oogen! De Heere heeft onze moeite aangezien en ons gebed verhoord! Ja, Hij beroekt ons boven ons denken en bidden uit vrije ontferming!"

O, hoe geeft de Heere zijn zegen op een eerlijk samenkomen. Ook bij ondergeschikte verschillen. Eerlijk biddend *samenkomen*. Niet om gelijk te krijgen, of elkaar vliegen af te vangen, maar om trouw, een man een man, te bukken onder *Gods Woord* en te gaan, waar *Hij* het licht laat schijnen. Zóó deed men door genade te Middelburg.

En daar hief de Heere het leven op. Daar stelde Hij ons een teeken der hope. Daar liet Hij de sneeuw op de bergen smelten, waarvan de beekjes thans huppelen door de dalen.

Gaat er niet een goddelijke sprake van uit naar onze plaatselijk gedeelde kerken?

O, wat men aan de ineensmelting in den weg legt, wat men tegen de ineensmelting inbrengt, het is *niets*, minder dan niets en ijdelheid.

Het is *niets* in het licht van Gods aangezicht.

En door die gedeeldheid breekt gij uw kracht, dooft gij uw leven, keert gij den zegen des Heeren van u en van uw volk.

Verkankeren, verdorren, versteren zullen onze kerken, indien ze niet tot eenheid komen; de sappen zullen vergaan, en de teekenen der verrotting, der ongerechtigheden, die vermenigvuldigen, zullen openbaar worden!

Dat allen dan bidden om den vrede van Jeruzalem, om de eenheid, de ineensmelting onzer kerken. En dat de kerkeraden, zonder dralen, *de handen in elkaar leggen*.

Dan zal, waar de broeders samenwonen, om als mannen trouw en klaok bij Godes Woord pal te staan, te leven en te werken, de Heere den zegen gebieden.

En wij zullen tot een rijken zegen zijn.

Hier is de geestdrift aan het woord, een element dat in ons kerkelijk akkoord nooit in te nuchtere bedachtzaamheid mag worden verdronken.

In *Timotheus*, dat zijn tweeden Jaargang begon, leest men over het *Alpinisme*, gelijk de beweging genoemd wordt, die het beklimmen van de hoogere bergen aanmoedigt, dit pleidooi tegen en voor.

Lichtzinnig, roekeloos, niet waar, om zóó leven en gezondheid te wagen bij een tocht, die nauwelijks eenige voordeelen aan de wetenschap biedt. Dat is vermetele waaghalzerij, dat moet God verzoeken heeten!

Vergeef ons, indien we het hiermede niet zoo geheel eens zijn. Wij hebben eenigen eerbied voor het karakter, dat het stoute en verhevene zoekt, voor den man, die zich aangetrokken gevoelt, om gevaren te trotseeren, wij gevoelen iets voor hem, die een ideaal tracht te bereiken, al gaat het om het leven, en al loont het hem straks niet in klinkende munt. Zulk een waaghalzerij doet zich op elk terrein voor, waar menschelijke waanwijsheid niet de bergen geslecht en de dalen aangevuld heeft, door Gods bestek alzoo verordend, in overeenstemming met de talenten, door Hem in 's menschen hoest geschapen, overal, waar de betweterij der wereldwijsen de rijke en trotsche verscheidenheid van Gods schepping niet door gelijkvloersche een-